

М.П. Соколик, канд. екон. наук,
Інститут економіки та прогнозування НАН України, м. Київ

ДИНАМІКА ДЕПОЗИТІВ І КРЕДИТІВ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Темпи нарощування депозитів як важливого ресурсу банківської системи України й фактора економічного зростання у 2008 р. знизилися, уповільнилися темпи обсягів кредитування фізичних осіб, що стало поряд з іншими факторами причиною стримування інфляції в Україні (табл. 1).

Частка депозитів фізичних осіб у банківській системі у 2008 р. майже не змінилася і збереглася на рівні 31%. Цьому сприяло зростання середньозважених ставок на депозити, зокрема, строкових до 1-2 і більше років, а також спеціальні умови, при яких вкладник може достроково забрати гроші із свого депозиту із мінімальною втратою відсотків.

Причиною зниження темпів приросту депозитів фізичних осіб при зростанні процентних ставок стало, по-перше, зростання схильності населення до споживання в умовах нестабільності; по-друге, зменшення довіри до банківської системи в умовах світової фінансової кризи. За нашими оцінками, у 2007 р. зростання кінцевих споживчих витрат домашніх господарств забезпечило 9,5 в.п. приросту ВВП, причому їх зростання також забезпечено нарощуванням кредитів фізичним особам. На макрорівні задоволення поточних потреб населення пов'язано з певними суперечностями: покриттям його потреб надходженнями товарів по імпорту, наданням кредитів без застави, без визначення їх цільового використання тощо. Ці та інші фактори вплинули на макроекономічну нестабільність.

Ризики у забезпеченні стабільної схильності до заощаджень домашніх господарств пов'язані із очікуваним зниженням реальних темпів зростання наявних доходів населення і середньомісячної заробітної плати.

Таблиця 1

Динаміка депозитів і кредитів фізичних осіб у 1996-2008 рр., %^{*}

Показник	Рік						
	2000	2005	2006	2007	2008	середнє	
						1996-2000	2001-2005
Середньорічний темп приросту депозитів	57	76	46	54	36	27	62
Ставки на депозити	17,5	8,0	7,1	8,2	9,8	22,0	8,5
Нараховані відсотки на депозити, млн. грн.	136	1 192	1 735	2 831	7 530	–	559
Середньорічний темп приросту відсотків на депозити	100	75	46	63	70,9	–	55,8
Середньорічний темп приросту кредитів	40	127	134	98	36	49	108
Ставки на кредити	33,0	16,3	15,2	15,5	18,9	40	20,6

Нараховані відсотки на кредити, млн. грн.	21	415	964	2 267	6 348	–	164
Середньорічний темп приросту відсотків за кредити	100	95	132	135	180	–	83

*Джерело: Бюлетень НБУ. – 2008. – № 8. – С. 70, 76, 88-89, 109-110, 117-119, 134-135; за 2008 р. – попередні оцінки.

При обсягах кредитів фізичним особам, що майже дорівнюють обсягу депозитів, нижчих темпах наявних доходів і заробітної плати може створитися ризикова ситуація щодо неповернення кредитів як фізичними особами, так і юридичними. Надання без застави і неповернення кредитів фізичними особами знижує схильність населення до заощаджень і рівень задоволення потреб домашніх господарств у товарах довгострокового користування і послугах. Отже, значний обсяг наданих кредитів фізичним особам при високих процентних ставках на кредити також приведе до деформацій на споживчому ринку і його сегментації. Тенденція до скорочення нарощування заощаджень населення в банках небезпечна і супроводжуватиметься втратою пасивів для банків, скороченням кредитних програм, що пов'язано не тільки із зростанням процентних ставок на кредити, але й зі значним підвищенням (у 3-5 разів) резервних вимог за короткостроковими кредитами банків, з жорсткішими умовами іпотечного кредитування населення (зростанням розміру першого внеску, подорожчанням кредитів, підвищенням вимог до платоспроможності потенційних позичальників, збільшенням термінів при прийнятті рішення банком про надання кредиту).